Opschorten patent op vaccins treft vooral China

Posted on 15 mei 2021 by Wim Groot

De Verenigde Staten hebben de wereld verrast door zich achter een voorstel van India en Zuid-Afrika te scharen om het intellectueel eigendom op coronavaccins tijdelijk te laten vervallen. Als dit voorstel wordt gesteund door de landen in de Wereldhandelsorganisatie WTO zijn de patentrechten van de vaccins niet langer beschermd en kunnen de vaccins ook door andere bedrijven worden gemaakt.

Bondskanselier Merkel reageerde direct afwijzend op het voorstel en de voorzitter van de Europese Commissie Von der Leyen benadrukte in haar reactie vooral dat de vaccinproductie omhoog moet. De EU lijkt vooralsnog niet van plan het voorstel van de VS te steunen.

Dit is begrijpelijk omdat de meeste patenten op de vaccins Europees zijn en de EU verwacht van het opschorten hiervan het meeste nadeel te ondervinden.

Opvallend is dat China en Rusland, die de Sinopharm, Sinovac en Sputnik V vaccins produceren, nog niet op het voorstel van de VS hebben gereageerd. Ook deze vaccins zouden, als het voorstel van de VS door de WTO wordt overgenomen,

nagemaakt kunnen worden.

Opheffen papenten vooral in belang van armere landen

Het zal overigens nog wel een tijd duren voordat de opheffing van het intellectueel eigendom tot meer vaccins zal leiden. De WTO komt pas in september bijeen om hierover te praten. Als de landen van de WTO instemmen, dan zal het waarschijnlijk nog wel een jaar duren voordat de eerste vaccins beschikbaar zijn.

Tegen die tijd is in de rijke landen iedereen gevaccineerd. Het opheffen van de patenten is dan ook vooral bedoeld om mensen in armere landen in Afrika en Azië sneller te kunnen vaccineren.

Of opheffen van de patenten ertoe leidt dat in armere landen sneller gevaccineerd kan worden, is de vraag. Er zijn inmiddels een groot aantal vaccins op de markt. De concurrentie is groot en producenten willen het liefst zo veel mogelijk vaccins produceren en verkopen.

Gebrek aan productiecapaciteit

De reden dat er niet sneller gevaccineerd wordt, is niet de patenten maar het gebrek aan productiecapaciteit. Niemand had gedacht dat ooit de hele wereldbevolking van acht en en half miljard mensen tegelijkertijd gevaccineerd zou moeten worden.

De maximale productiecapaciteit is ongeveer twee en half miljard vaccins. Dat is goed voor een kwart van de wereldbevolking. Daardoor duurt het drie tot vier jaar voordat iedereen ter wereld gevaccineerd is.

Gebrek aan glazen ampullen

Het grootste knelpunt bij het uitbreiden van de vaccinproductie is ook niet de beschikbaarheid van fabrieken, zoals vaak wordt gesuggereerd. Knelpunten zijn vooral de grondstoffen en materialen voor het maken van de vaccins.

Een belangrijke productiebelemmering is bijvoorbeeld het gebrek aan glazen ampullen. China heeft een monopolie op deze glazen ampullen. Het gebrek eraan

verklaart ook waarom vaccins in flesjes met vijf of zes stuks worden geleverd en op de priklocatie in spuitjes moet worden gedaan.

Heffen we nu ook de patenten van ASML op?

Het meest zorgwekkende van het initiatief van de Amerikaanse regering om patenten tijdelijk op te schorten is de precedentwerking ervan. Als we dit met vaccins doen, waarom dan niet ook met andere goederen?

De wereld heeft niet alleen een tekort aan vaccins, maar ook een tekort aan computerchips.

Auto's, wasmachines en geluidsinstallaties kunnen niet tijdig geleverd worden door een wereldwijd tekort aan computerchips. Veel van de computerchips worden gemaakt door apparaten van het Nederlandse ASML. Is de volgende stap dat we ook de patenten die ASML heeft op haar apparaten om computerchips te maken tijdelijk opheffen?

Op lange termijn zijn we slechter af

De steun van de Amerikanen voor het tijdelijk opheffen van patenten op vaccins zal gevolgen hebben voor de ontwikkeling van nieuwe vaccins. Farmaceutische bedrijven zullen minder bereid zijn in de ontwikkeling van nieuwe vaccins te investeren.

Ze zullen ook een hoger rendement en dus een hogere prijs vragen voor nieuwe vaccins om het risico dat door het opschorten van patenten de investering aan waarde verliest, te compenseren. Op lange termijn zijn we dus slechter af met het opheffen van het intellectueel eigendom.

Zoals de EU goed beseft, treft dit vooral bedrijven en landen die in onderzoek en ontwikkeling investeren.

Doen de VS technologie cadeau aan China?

Op het eerste gezicht lijkt de actie van president Biden China in de kaart te spelen. China is een van de weinige landen buiten de EU en de VS die de technologische kennis hebben om mRNA-vaccins zoals die van Pfizer en Moderna te maken. Door

het intellectueel eigendom op de mRNA techniek op te heffen, zoals president Biden voorstelt, zouden de Chinezen deze technologie zonder problemen kunnen kopiëren.

Dit is opmerkelijk omdat juist de Amerikanen de Chinezen er de afgelopen jaren van beschuldigen westerse technologieën te stelen. De voortdurende Chinees-Amerikaanse handelsoorlog is voor een belangrijk deel veroorzaakt door het Amerikaanse ongenoegen over de diefstal van intellectueel eigendom door China. En nu zouden de Amerikanen deze (voornamelijk Europese) technologie aan de Chinezen cadeau doen.

'Onze' vaccins worden waarschijnlijk toch niet nagemaakt

Of China er veel aan heeft dat ze de Moderna en Pfizer vaccins kan namaken valt te betwijfelen. Deze vaccins zijn namelijk niet te gebruiken in landen met een tropisch klimaat. Het Moderna-vaccin moet bewaard worden bij -20 graden, het Pfizer vaccin bij -70 graden. Arme landen in Afrika en Azië hebben geen koelinstallaties om de Moderna en Pfizer vaccines diepgevroren te bewaren. Ook als China deze vaccins mag namaken, kan ze deze dus niet kwijt in landen in Afrika en Azië.

De andere westerse vaccins – van AstraZeneca en van Janssen – hoeven niet diepgevroren bewaard te worden. Echter, deze vaccins zijn door berichten over zeldzame bijwerkingen in diskrediet geraakt.

Er zijn ook berichten dat AstraZeneca minder goed beschermd tegen de Zuid-Afrikaanse variant van het coronavirus. Om deze redenen wordt AstraZeneca al sinds eind maart niet meer in Zuid Afrika gebruikt. Het is dus niet waarschijnlijk dat deze vaccins op grote schaal nagemaakt zullen worden als de patenten worden opgeheven.

China wellicht grootste slachtoffer van opheffen patenten

Nee, het meest waarschijnlijke is dat landen in Afrika en Azië de Chinese vaccins gaan namaken. Sinopharm en Sinovac zijn veel makkelijker te maken dan de mRNA-

vaccins. De Chinese vaccins maken gebruik van al langer bestaande technieken die bijvoorbeeld ook gebruikt worden om rabies-vaccins te maken. Deze vaccins kunnen ook gewoon in de koelkast bewaard worden.

Landen in Afrika en Azië zullen daarom meer belangstelling hebben voor deze vaccins: ze zijn makkelijker na te maken en te bewaren.

China zou mogelijk het meeste nadeel ondervinden van het opheffen van het intellectuele eigendom op coronavaccins als arme landen massaal de Chinese vaccins gaan namaken. China zou zijn eigen vaccins dan ook niet meer voor politieke doeleinden kunnen gebruiken.

China gebruikt vaccins als politiek drukmiddel

Voor China zijn de vaccins een middel om politieke invloed te verkrijgen, niet alleen in Afrika en Azië maar bijvoorbeeld ook in Europese landen als Servië en Hongarije. Hoe dit werkt bleek deze week weer toen Hongarije een EU-verklaring blokkeerde waarin China werd bekritiseerd voor de onderdrukking in Hongkong.

De Duitse minister van buitenlandse zaken Heiko Maas noemde het veto van Hongarije 'volstrekt onbegrijpelijk'. De Chinese president Xi Jingping zei in een reactie dat hij veel waardering had voor het belang dat Hongarije hecht aan goede betrekkingen met China.

De politieke invloed van China reikt al zo ver dat kritische verklaringen van de EU over China geblokkeerd kunnen worden. Vaccins zijn voor China een politiek drukmiddel. Als het intellectueel eigendom op het sinopharm-vaccin wordt opgeheven verliest China dit drukmiddel.

Het is daarom ook zeer de vraag of China uiteindelijk in de Wereldhandelsorganisatie het voorstel van de VS zal steunen.

De VS profiteren

Als China dwars gaat liggen in de WTO zou dat een morele en politieke overwinning voor de VS zijn. Als China wel instemt met het opheffen van patenten, geeft het een politiek en economisch drukmiddel weg. In beide gevallen profiteren de VS.

De steun van de VS voor het voorstel om het intellectueel eigendom op vaccins

tijdelijk op te heffen is niet alleen een humanitair gebaar, het is ook een slag in de handels- en politieke oorlog met China.